

SLÆGTEN RHUUS FRA SÆBY.

Af C. Klitgaard.

(For Understøttelse til Arkivstudier takkes *Carlsbergfondet*).

Slægten Rhuus er gammel i Vendsyssel, men synes ikke at have været stor i Udbredelse.

1519 træffes *Peder Russ* som Herredsfoged i Hvetbo Herred, da han indværgede Kronens Jordegods,¹ men derudover vides intet om ham; dog blev en Mand af samme Navn 1542 Medlem af »Guds Legems Lav« i Aalborg.² *Peder Dyrskjøt* fortæller,³ at en af »Skipper Klemens« Døtre var Oldemoder 5: Stammoder i »de Rhuusers og Surs Slægter i Aalborg«, men Rhuuserne i Aalborg synes ikke at have været fremstaaende Borgere i Tiden fra Klemensfejden (1534) til Dyrskjøts Tid, (o. 1700), og det er troeligt, at han kun sigter til Slægten Sur (eller Seehus) i Aalborg, idet han gik ud fra, at Brevets Modtager, Biskop Jens Bircherod i Aalborg, jo godt vidste, at Slægten Rhuus paa hans Tid var dominerende i Sæby.

En *Ellen Rhuus'* Arvinger ejede 1657 en Halvgaard i Jetsmark Sogn,^{3a} men det vides ikke, hvem hun eller de var. Heller ikke vides der noget om *Laurids Ruus*, der 1586 blev Medlem af Guds Legems Lav i Aalborg.⁴ 1583 træffer vi *Peder Rhuus* i Sæby, der nævnte Aar deltog i Borgerskabets Mønstring bevæbnet med Harnisk og Degen,⁵ og han er utvivlsomt Stamfader til den Slægt Rhuus, der i det følgende Aarhundrede spillede en saa stor Rolle i denne By, som da var af langt større samfundsmæssig Betydning end i Tiden efter Aar 1700.

Peder Rhuus synes kun at have efterladt sig 2 Sønner: A—B. A. *Knud Pedersen Rhuus*, der døde i Sæby o. 1630. Hans Gaard østen for Kirken, paa søndre Side af Gaden, blev 18. Febr. 1631 solgt for 90 Sldr. af hans Broder Niels, der var Væрге

¹ Top. Saml. Perg., Nørrejyland 221 (Rigsark.).

² Gildets Medlemsbog (Landsark. i Viborg).

³ Jyske Saml. 1. III. 258.

^{3a} Præstindberetning (Landsarkivet i Viborg).

⁴ Gildets Medlemsbog (Landsarkivet).

⁵ Danske Kancellis Mønstringer af Borgerskaber (Rigsarkivet).

for hans 2 Børn.⁶ Den ringe Købesum tyder paa, at Gaarden er blevet ødelagt i Kejserkrigen 1627—29. 2 Børn, 1—2.

1. *Eskild Knudsen Rhuus*, f. 1628, d. Sæby 8. Maj 1666, begravet i Kirken, ugift Købmand i Sæby.⁷ Gravsten i Kirken.
  2. *Anne Knudsdatter Rhuus*, f. 16 . ., d. Sæby 6. Marts 1667, begr. Kirkegaarden.
- B. *Niels Pedersen Rhuus*, var Borger i Sæby 1638, da han var Værge for sin afdøde Broders Børn, og var død før 1642.⁹ Gift Maren.....,¹⁰ 7 Børn, hvis Rækkefølge ikke kendes. Børn 1—7.
1. *Peder Nielsen Rhuus*, f. 16 . ., d. 16 . .; var Kunstdrejer i Sæby og synes ikke at have haft Efterkommere.
  2. *Niels Nielsen Rhuus*, f. 16 . ., d. før 1682. Var Borger i Sæby 1653. Hans Gaard blev 15. Febr. 1682 skødet til Anders Christensen.¹¹ Var gift med *Johanne Christensdatter* og efterlod sig kun en Datter:
    - a. *Malene Nielsdatter Rhuus*, der 1680 var gift med *Ole Pedersen*, Felbereder i Frederikshald.¹²
  3. *Christen Nielsen Rhuus*, f. 16 . ., d. før 1684, Borger i Sæby. Gift med *Johanne Mouridsdatter*. Synes kun at have efterladt sig Datteren:
    - a. *Else Christensdatter Rhuus*, der 1691 boede i Longelse paa Langeland og 1695 var i Sæby, da hun solgte en halv Ager der til sin Fætter Byfoged Christen Rhuus.¹³
  4. *Maren Nielsdatter Rhuus*, f. 16 . ., d. Sæby 1676, begr. i Kirken. Gift med Købmand i Sæby *Laurids Christensen*, f. 16 . ., d. før 1708, men ses ikke død i Sæby, skønt han 1691 siges at være gammel og svag.¹⁴ I Ægteskabet med Maren Rhuus var der ikke Børn, og Laurids Christensen ægtede II Katrine Frederiksdatter Hetlop.¹⁵
  5. *Inger Nielsdatter Rhuus*, f. 16 . ., begr. Sæby 15. Jan. 1687,

⁶ Sæby Tingbog 25. Juli 1638.

⁷ Chr. Rhuus Ms. om Sæby Kirke (1694) i Sæby Præstearkiv, jfr. »Vendssyssel Folk og Land« III. 33. I det følgende citeret som R.

⁸ a. St. 60.

⁹ Sæby Tingbog 1642, Bl. 152 og 164.

¹⁰ Stolestaderegistret 1642.

¹¹ Sæby Tingbog.

¹² a. St. 24. Sept. 1684.

¹³ Sæby Tingbog 30. April og 12. Nov. 1684, 28. Jan. 1691 og 6. Nov. 1695.

¹⁴ a. St. 28. Jan. 1691.

¹⁵ Personalh. Tidsskr. 10. II. 53.

gift før 1662 med Skipper i Sæby *Didrik Gertsen*, f. 16 . . , d. før 1685.¹⁶

Han var 1638—39 Kirkevæрге og var 1638 gift med *Anne Jensdatter*. Antagelig var han en dygtig og foretagssom Mand, der havde Lykken med sig, thi 1638 udtalte Iver Olufsens Hustru, Mette Olufsdatter, at Didriks Hustru havde alle sine fire Søskenes Lykke. Mette svor, at hun aldrig havde udtalt sig som af Vidnerne udtalt; det var jo i Heksevæsenets Dage, og det at tage andres Lykke hørte til Heksekunsterne. Iver Olufsen mente dog aabenbart, at Didrik Gertsen havde særligt Held, thi han forelagde i Retten Spørgsmaal: Om han ikke 1637 købte en ny Skude, om han ikke havde sejlet til København og forbedret sig (∴ tjent Penge), om han ikke 2 Gange havde hentet sin Skude fuld af Kalk fra Mariager Fjord til Sæby og straks derefter var sejlet paa Makrelfangst og havde haft godt Fiskeri, om han ikke derefter var blevet fragtet 2 Gange til Tyskland og havde selv haft Part i Fortjenesten, og endelig, om hans Folk ikke havde gjort godt Fiskeri paa Hirtsholmene, og om Gud ikke havde undt ham godt Korn af hans Jord.¹⁷

6. *Anne Nielsdatter Rhuus*, f. 16 . . , d. 1669, Skifte 24. Marts, begr. i Sæby Kirke, hvor hun 1650 havde købt Gravsted til sig og sin Mand »nedenfor den gamle Daab, der hvor Præsten gaar til Prædikestolen«. Da hendes Ægtefælle kort forinden (1647—48) havde været Kirkevæрге og havde haft Umage med Kirken, fik hun Lejerstedet for 12 Rdlr.¹⁸ Gift I med Murmester *Christen Andersen*, død Sæby 1650; gift II med Købmand og Skipper *Wigel Gregersen*, f. 16 . . , d. Mariager 1682, Søn af Gregers Jensen og Anne Wigelsdatter i Nibe.¹⁹

Wigel underskrev 1661 Suverænitetssakten som Delegeret fra Sæby og gav 1665—66 som Tak for Redning af Havsnød 16 Daler til Sæby Hospital.²⁰ Efter sin Hustrus Død flyttede han ca. 1670 til Mariager, hvor han 1679 var Raadmand og gift II med Mette Jensdatter, der blev gengift med Niels Svendsen, kgl. Tolder i Mariager. 1676 synes han at have boet i Nibe.²¹ Medens Anne Rhuus' Ægteskab med Wigel Gregersen var barnløst, havde hun i før-

¹⁶ Sæby Tingbog 21. Jan. 1685.

¹⁷ a. St. 14. Febr. 1638.

¹⁸ Kirkens Regnskabsbog.

¹⁹ Nibe Tingbog 1671, Bl. 44, 1682, Bl. 66 b, 1683, Bl. 155.

²⁰ R. 108; Sæby Tingbog 1685, Bl. 59.

²¹ C. Klitgaard: Nibe Bys Historie, S. 110.

ste Ægteskab 4 Børn: Anders Christensen, der i 1680erne var Købmand i Sæby (i Boden);²² Niels Christensen, der var stor Købmand i Sæby, men gik økonomisk til Grunde 1686;²³ Jens Christensen, Købmand i Fladstrand, der var Borger i Sæby 1685,²⁴ og Maren Christensdatter, der var gift med Købmand Samuel Frederiksen Hetlop i Fladstrand (1680).

7. *Laurids Nielsen Rhuus*, f. o. 1610, d. Sæby 27. Febr. 1672 i sit 62. Aar, begr. i Kirken.²⁵ Var Ungkarl og Borger 1638, da han af Guldsmed Christen Madsen og Hustru Karen Mikkelsdatter fik Skøde paa et Hus med 2 »Gaardsejendom« i Sæby;²⁶ stævnedes samme Aar af nævnte Guldsmed for Betaling for 1 Solvkande og 2 Sølvbægre, lavet 1636.²⁷ Blev Borgmester i Sæby 1653²⁸ og afgik som saadan 1671. Som Borgmester fik han en Del Penge tilgode for Arbejder ved Raadhuset og Skolen, og da Byen ingen Penge havde, fik hans Enke Afkortning i Skatten.²⁹ Gift o. 1640 med *Anne Christensdatter Rüber*, f. 1619, d. Sæby 15. Marts 1676,³⁰ Datter af Raadmand i Sæby Christen Mikkelsen Rüber og Dorte Johansdatter Borchhorst. Allerede 1648 købte Rhuus Lejersted for sig og Hustru i Kirken³¹ og gav samme Aar Panelværk om Døbefonten.³² I Kirken er der Epitafium med Portrætter af ham, Hustru og 14 Børn. Af disse Børn kendes kun 9; a—i.

- a. *Niels Lauridsen Rhuus*, f. Sæby 7. Sept. 1643, d. Albæk 23. Decb. 1693.³³ Gik først i Viborg Skole, blev Student fra Aalborg 1661, cand. theol. 1665, Rektor i Sæby 1666 og Sognepræst i Albæk-Voer 1674. Gift med *Karen Pedersdatter Hemmet*, Datter af Formanden i Albæk, Peder Iversen Hemmet, og Anne Hansdatter Ølgod.

Niels Rhuus, der ikke havde Børn, skal have været en nidkær Præst.

- b. *Dorte Lauridsdatter Rhuus*, f. 164., d. 17... Gift

²² Gift med Maren Ottesdatter.

²³ Gift I Maren Lauridsdatter, Skifte 3. April 1687; II Else Jensdatter.

²⁴ Gift med Karen Ottesdatter.

²⁵ R. 29.

²⁶ Sæby Tingbog 21. Febr. 1638.

²⁷ a. St. 29. Aug. 1638.

²⁸ Raadstueprotokol 13. Sept. 1653.

²⁹ a. St. 10. Marts og 30. Sept. 1675.

³⁰ R. 29.

³¹ Kirkens Regnskabsbog.

³² R. 20.

³³ Skifte 29. Jan. 1694.

166.³⁴ med *Laurids Christensen Holstebro*, f. Holstebro 163., d. Sæby 4. Juni 1685 (Skiftet). Blev 1661 Sognepræst i Sæby og 1678 tillige Rektor der. 1682 klagede han til Menigheden over, at en Mand og fem Kvinder under Prædiken og »paa for dem andre bekvemme Tider« lagde sig efter hans Børn og Tjenestefolk for at be-
 drage dem, hvad de i Raadstueretten vedgik, hvorfor de blev dømt til at gøre Præsten Afbigt og love ikke mere at befatte sig med saadant. De skulde endvidere sidde i Byens Fængsel fra 2 Timer til 2 Dage og hver betale 4 Skilling til Bytjeneren.³⁵ 1697 solgte Dorte Rhuus et Stykke Jord i Sæby Mark til sin Broder Christen,³⁶ og i August samme Aar flyttede hun vist med sin Datter Birgitte til København; 1707 var hun i Besøg paa Sæbygaard;³⁷ ses ikke død i Sæby. Hr. Laurids, der skal have været svagelig, og Dorte Rhuus havde 6 Sønner og 2 Døtre, af hvilke flere antog Moderens Slægtsnavn. Børn: 1)—8).

1) *Anne*, f. o. 1665, d. Sæby 1693, ugift.

2) *Mourids*, f. o. 1666, var 1682 Vidne i en Sag og var da en stor Dreng, levede 1685.

3) *Laurids*, f. o. 1667, levede 1685.

4) *Niels Rhuus*, f. 18. Sept. 1668, begr. Aalborg 21. Nov. 1698, Student Aalborg 1691, Præst til Aalborg Hospital 1698, antagelig ugift. Intet Skifte.

5) *Knud*, f. o. 1670, begr. Sæby 22. Dec. 1694, 24 Aar.

6) *Laurids Rhuus*, f. 167., levede 1685.

7) *Peder*, f. 167., levede 1685.

8) *Birgitte*, f. 167., rejste 1697 til København.

- c. *Elle Lauridsdatter Rhuus*, f. 164., d. Sæby 10. Juni 1685, begr. paa Kirkegaarden. Gift I med *Peder* ....., med hvem hun havde Sønnen *Søren Pedersen*, der levede 1694, gift II med Skipper i Sæby *Jesper Jensen Munk*, f. o. 1644, begr. Sæby 13. Dec. 1714. I dette Ægteskab var der Børnene *Jens*, *Laurids*, *Anne* og *Maren*, der alle var umyndige 1686.³⁸

Jesper Munk blev 17. Juni 1685 tiltalt af Kon-

³⁴ Gav Afkald paa Hustruens Arv 10. Juni 1668 (Sæby Tgb. 12. Dec. 1683).

³⁵ Raadstueprotokol 23. Febr. 1682.

³⁶ Tingbog 1697, Bl. 117.

³⁷ a. St. 13. April 1707.

³⁸ Sæby Tingbog 28. April 1686, Bl. 59, og Skiftet efter Hr. Niels Rhuus i Albæk.

sumtionsforvalter Christian Hansen Ferslev i Sæby, fordi han havde udskældt Ferslevs Hustru Anne Ottesdatter og hendes Moder Barbara Pedersdatter i deres egne Huse. Der mødte en Del Vidner i Retten; men »formedelst Godtfolk deres Bønners Skyld« kom det ikke til Forhør, og Jesper, der intet kunde huske, da han havde været »hel beskænket«, bad om Forladelse og sagde, at de to udskældte Kvinder stedse havde været hans Venner.³⁹ Anne Ottesdatters Broder Oluf, død 1675, havde da ogsaa været gift med Maren Rhuus, Søster til Jespers Hustru. 1686 overfaldt Jesper Bartskeer Peiter Wolgast i Sæby med en Økse;⁴⁰ men derefter forsvandt Jesper fra Sæby, idet han rejste til Ostindien, og da man ikke hørte noget til ham, blev hans Arvinger og Kreditorer indstævnet med Landstingsstævning af 21. Okt. 1691 til at møde paa Sæby Byting 10. Febr. 1692, og her blev hans øde og forfaldne Gaards Grund tildømt Kongen, medens Husene tildømtes Kreditorerne: Byfoged Chr. Rhuus i Sæby, salig Peder Rhuus' Bo og Christian ..... i Assens. 1694 dukkede Jesper Munk imidlertid atter op i Sæby efter at have været borte i 8 Aar og gjort sin anden ostindiske Rejse, og han lagde da et Gravtræ paa sin afdøde Hustrus Grav.⁴¹ Han var dog endnu ikke faldet helt til Ro, thi 24. Febr. 1697 rejste den senere Byfoged i Sæby, Søren Nielsen, Tiltale mod ham, fordi han i beruset Tilstand havde forfulgt Søren Nielsen med en draget Kniv, da Købmanden kom ud fra sin Søbod ved Stranden, og Jesper havde ogsaa undsagt andre, men han afbad ydmygeligen sin Forseelse.⁴²

- d. *Laurids Lauridsen Rhuus*, f. 164., d. 1660, da Forældrene gav Ligbaare med hans Navn til Kirken.⁴³
- e. *Anne Lauridsdatter Rhuus*, f. 16., begr. Sæby 23. Sept. 1712, Skifte 21. Nov. 1713. Gift med Købmand i Sæby *Peder Nielsen Tamstrup*, f. Sæby 31. Marts 1654, levede 1712, ses ikke død i Sæby indtil 1730. Han var Søn af Raadmand Niels Sørensen og 2. Hustru Margrete Lauridsdatter Tamstrup og var Broder til den senere Byfoged i Sæby Søren Nielsen, blandt

³⁹ a. St. 17. Juni 1685.

⁴⁰ a. St. 3. Febr. 1686.

⁴¹ R. 92.

⁴² Tingbogen.

⁴³ R. 72.

hvis Sønner var den bekendte »Grønlands Protektor« Jacob Severin. Peder Tamstrup drev en betydelig Forretning i Sæby, men gik økonomisk til Grunde o. 1690. Han ses selv at have sejlet paa Lübeck. 1684 pantsatte han for 80 Daler en Del af sit Løsøre til Farver Jørgen Lowsen i Sæby,⁴⁴ og 1686 pantsatte han for 60 Rdlr. sin efter Svigerfaderen arvede halve Gaard med Have i Sæby til Tomas Jansen, Borger i København,⁴⁵ og blandt hans Kreditorer var Forpagter paa Voergaard, Peder Jensen Holst, senere Ejer af Bogsted, et Par lübske Købmænd med flere.⁴⁶ 12. April 1693 solgte han sin efter Faderen arvede Gaard i Søndergade til Farver Jørgen Lowsen, og 18. Okt. 1693 tog han ved Bytinget Skudsmaalsvidne om sin Fødsel og sit Forhold. Der siges, at han havde været en af Byens bedste Skatteborgere, men det var nu gaaet tilbage for »den ærlige og skikkelige Mand«.

Peder Tamstrup og Anne Rhuus havde Sønnen *Henrik Pedersen* og 4 Døtre, af hvilke *Anne*, f. o. 1679, d. 1704, var gift med Garver i Sæby *Jørgen Petersen Røring*, og *Karen*, f. o. 1676, blev 1694 gift med *Niels Nielsen Estrup* fra Hørby, der tjente hos Farver Jørgen Lowsen, i hvis Hus den unge Pige blev forført af Karlen. Efter faa Ugers Ægteskab forlod han hende og Barnet,⁴⁷ og efter at være blevet skilt fra ham ægtede Karen 1699 Guldsmed i Sæby *Peiter Peitersen Wolgast*.

- f. *Else Lauridsdatter Rhuus*, f. 16 . . . , d. . . . .⁴⁸ Gift o. 1683 med Skomager *Christen Mikkelsen*, f. 1644, begr. Sæby 6. Maj 1698, der tidligere havde været gift med Johanne Andreasdatter Gedsmann (Skifte 7. Aug. 1682), med hvem han havde 3 Børn,⁴⁹ som 1685 fik Sikkerhed for deres Mødrenearv, 60 Sldr., i 4 Agre, som Else Rhuus havde arvet efter Forældrene.⁵⁰ *Christen Mikkelsen* og *Hustru* solgte 17. Febr. 1686 den halve Gaard i Sæby, som Else Rhuus havde arvet efter sin Fader, til hendes Broder Peder, der beboede den. Ingen Børn.

⁴⁴ Tingbogen 23. Juli 1684.

⁴⁵ a. St. 6. Okt. 1686.

⁴⁶ a. St. 27. April og 8. Juni 1692.

⁴⁷ a. St. 9. Febr. 1698.

⁴⁸ Ses ikke begr. i Sæby indtil 1725.

⁴⁹ Bl. a. en Søn Urban Christensen, som 1698 boede i Sæby.

⁵⁰ Tingbogen 7. og 21. Jan. 1685.

- g. *Maren Lauridsdatter Rhuus*, f. o. 1648, d. Sæby 4. Marts 1671,⁵¹ begr. i Sæby Kirke. Gift o. 1667⁵² med Købmand i Sæby *Oluf Ottosen*, f. o. 1643, d. 28. Okt. 1675, begr. i Sæby Kirke, Søn af Købmand i Sæby Otto Christensen, d. o. 1660, og Barbara Pedersdatter, hvis Efterkommere hørte til Sæbys Bourgeois.

Maren Rhuus og Oluf Ottosen havde kun Sønnen *Peder Olufsen*, f. o. 1667, d. 3. Maj 1686, begr. i Kirken under en Ligsten (over Forældrenes Grav), som hans Morbroder, Byfoged Christen Rhuus 1686 lod lave i Reval og derefter lod hente i Lübeck.⁵³ Peder Olufsen arvede 560 Sldr. efter Moderen.⁵⁴ Oluf Ottosen, der 1671 gav Lysekrone til Kirken, og som 1675 lod Sæby Hospital opbygge,⁵⁵ var en velhavende Mand, der ejede det saakaldte »Stenhus« i Sæby (nævnes 1653) med Søboder og Markjorder, blandt andet »Paradis«-Jorden. Efter Maren Rhuus' Død 1671 giftede Oluf Ottosen sig med *Kirsten Nielsdatter*, Datter af Raadmand i Sæby Niels Sørensen (se Side 217) og 2. Hustru Margrete Lauridsdatter Tamstrup, og med hende havde han Sønnen *Niels Olufsen*. Efter Oluf Ottosens Død ægtede Kirsten Nielsdatter o. 1678 Forpagter paa Hagsholm,⁵⁶ 1688 paa Palstrup og 1690 paa Sødringholm *Hans Mikkelsen Goö*.

- h. *Peder Lauridsen Rhuus*, f. 16 . ., d. Sæby 12. April 1686.⁵⁷ Gift med *Marie Peitersdatter*, f. 16 . ., d. Sæby 27. Aug. 1681, Datter af Peiter Jakobsen i Fladstrand, der 29. Aug. 1683 gav Peder Rhuus Afkald for Arv efter Datteren, som ingen Børn havde.⁵⁸ Peder Rhuus, der vist blev gift i ret sen Alder, var Købmand i Sæby og sejlede selv. Han var 1676 Kaptajn for Byens Borgervæbning under den skaanske Krig,⁵⁹ og han boede i Fædrengaarden, af hvilken han købte Halvdelen af sin Svoger Chr. Mikkelsen (se Side 218). Da Handelsnæringen i Sæby sidst i 1670erne blev saa slet, fordi Fladstrand (Frederikshavn) med sin Fæstning tog Lu-

⁵¹ R. 50.

⁵² Manden gav Afkald for hendes Arv 10. Juni 1668 (Tingbogen 12. Dec. 1683).

⁵³ R. 50.

⁵⁴ Tingbogen 1684, Bl. 22 b.

⁵⁵ R. 103.

⁵⁶ Raadstueprotokol 25. Jan. 1679.

⁵⁷ R. 54.

⁵⁸ Sæby Tingbog.

⁵⁹ Raadstueprotokol 26. Jan. 1677.

ven fra Sæby, brød Peder Rhuus op ved Paasketid 1684 og rejste til Holland for at lære Farveri. Han kom igen ved Mikkelsdagstid efter at have lært at farve adskillige Kulører og bragte Farverredskaber med sig, hvorefter han i Sæby indrettede et moderne Farveri; men imidlertid døde han efter 1½ Aars Forløb, og inden han havde tjent noget videre til Afdrag paa de store Anlægsbekostninger, som Broderen, Byfoged Christen Rhuus, havde hjulpet ham med, og hans Arvinger fragik derfor Arv og Gæld.⁶⁰ Hans inden- og udenlandske Kreditorer indkaldtes med Landstingsstævning af 19. Maj 1686, og blandt Kreditorerne var foruden Brødrene Christen og Niels: Assessor Peder Hofman, Apoteker Johs. Friedenreich, Købmændene Jens Jensen, Anders Jensen og Christen Lauridsen Hobro, alle af Aalborg, Otto Jørgensen, Fuldmægtig paa Voergaard, Niels Jensen, Forvalter paa Odden, m. fl.⁶¹ Christen Rhuus havde Pant i Ejendommen for 600 Rdl., men indvilgede i at tage Dividende i Boet sammen med de løse Kreditorer, vist i Haab om derved at faa Farveriet holdt i Drift. Han forsøgte at faa Gaarden med det nye Inventar afhændet for 1000 Sldr.; men imidlertid havde Jørgen Lowsen, der 1675 var blevet Farver i Sæby, under 24. Decbr. 1686 faaet Eneprivilegium paa at være Farver i Sæby, og Christen Rhuus ønskede derfor Borgerskabets Erklæring om, at det vilde være til stor Skade for Byen og Borgerne, om det nye Farveri skulde nedlægges; der kunde antagelig nok leve 2 Farvere i Sæby, da der først for faa Aar siden var kommet en Farver i Hjørring, og før den Tid havde der ikke været andre Farvere i Vendsyssel end Jørgen Lowsen i Sæby.⁶² Det endte med, at Felbereder Søren Andreasen Gedsmann af Sæby og Peiter de Jaeger i Amsterdam⁶³ fik Peder Rhuus Ejendom udlagt ved Skiftet og delte den imellem sig, og de vilde gerne afhænde deres Parter med Tab; men Ejendomme, baade Huse og Jord, var da usælgelige i Byen, hvor saa mange stod øde.⁶⁴

i. *Christen Lauridsen Rhuus*, f. 5. Jan. 1646, d. Sæby

⁶⁰ Tingbogen 28. April 1686.

⁶¹ a. St. 20. Juli 1687.

⁶² a. St. 10. Aug. 1687.

⁶³ Han solgte 1697 sin halve øde Gaard til Guldsmed Peiter Peitersen Wolgast i Sæby.

⁶⁴ a. St. 8. og 15. Febr. 1688.

1. Maj 1709, begr. i Kirken. Var Købmand og blev 16. Okt. 1671 Raadmand, 17. Jan. 1673 anden Borgmester, og ved Magistratens Nedlæggelse blev han 27. Marts 1683 udnævnt til Byfoged, hvilken Stilling han beklædte til sin Død. Var en dygtig og nidkær Embedsmand, der i en udpræget Forfaldsperiode virkede meget til Byens Gavn; men han stod som Borgmester i et spændt Forhold til første Borgmesteren Chr. Ferslev og tildels til Raadmand Mads Nielsen Bangsbo og havde adskilligt Bryderi i den Anledning. 1679 vilde han da ogsaa »for en og anden ham højvigtig Aarsags Skyld« søge Afsked som Borgmester, men Borgerskabet bad ham om at vedblive.⁶⁵ Han blev efterhaanden en rig Mand og erhvervede sig mange Gaarde og Jorder i Byen, og han var Samler af Antikviteter med mere; men 1703 gik hans Samlinger til Grunde, da hele hans Gaard med Inventar, 13 gode Køer og flere Hundrede Tønder Korn brændte. Gennem adskillige Aar levede han i Ufred med Sognepræsten Melkior Christensen Hjardemaal, der 1697 blev dømt til at gøre ham Afbigt, men Uvenskabet vedblev. Rhuus, der forøvrigt stavede sit Navn *Ruus*, har efterladt sig et stort Haandskrift fra 1694 med Efterretninger om Kirken, Skolerne og Hospitalet; det findes i Sæby Præstearkiv og er aftrykt i »Vendsyssel Folk og Land« III.

Ved 1668 blev han gift med *Johanne Samuelsdatter Gesmell*, f. Sæby 1643, død der 27. Juni 1713, begr. i Kirken, hvor der er Epitafium med gode Billeder af hende og Chr. Rhuus. Hun var Datter af den velhavende Raadmand og Købmand i Sæby, Samuel Hermansen Gesmell, og Johanne Clemensdatter,⁶⁶ og Chr. Rhuus fik med hende en betydelig Formue.

Da der i deres Ægteskab kun var et dødfødt Barn, testamenterede de 26. Jan. 1700 deres Formue til et Hospital for 4 Fattige, til Kirken, Latinskolen, en dansk Skole, fattige Skolebørn og til Kapellanembedet m. m., alt i Sæby, og i Aarenes Løb anvendte Rhuus en hel Del Penge paa Istandsættelse af Kirkeinventaret der. I hans Segl ses 3 stilkede Blomster (Roser, jysk Rues).

Endnu o. 1800 fandtes Navnet Rhuus i Sæby, idet Købmand *Andreas Rhuus*, hvis Slægtskab med den forannævnte Familie ikke er oplyst, blev viet i Sæby 17. Dec. 1802 til *Anne Pedersdatter*.

⁶⁵ Se iøvrigt C. Klitgaard: »Verdslige Embedsmænd i Sæby« S. 22 ff.

⁶⁶ Personalh. Tidsskr. 10. II. 58 ff.